VEGYESEK.

— **Leány-gymnasium, felsőbb leányiskola és tanitónő-képzés.** Ily czím alatt olvasunk egy czikket a *Nemzeti Nőnevelés* legutóbbi (X.) füzetében *Eötvös K. Lajostól.* Csak helyesléssel említhetjük, hogy a klasszikus nyelvek és irodalmak tanulását, mint a mely a nőiesség ápolásával szép harmoniát alkothat, a nőkre nézve is szükségesnek mondja. Nem is lehet szó nemzeti műveltségről mindaddig, míg a nők irodalmi képzése csak ephemer szükségleteknek kiván eleget tenni s a férfiakéval nem azonos. De kifogásolnunk kell a czikkiró azon javaslatát, hogy a leányiskolákban actualitas kedveért az új görög kiejtést és dialektust (melyiket?) akarja kultiváltatni. Ez, szükségtelenül, rendkívül megnehezítené a dolgot s czéltalan is lenne, mert hiába beszéli valaki pl. Homeros vagy Sophokles nyelvét új görög kiejtéssel, a mai görögök közt senki se fogja őt érteni. Az új görög nyelv és irodalom tanulása merőben külön studium. A czikkiró egyébiránt nem a teljesen gymnasiumi rendszerü felsőbb leányoktatás mellett nyilatkozik, csak megengedhetőnek véli ilyennek is szervezését; magát a leányiskolát csak tovább fejleszteni kivánja, s távolabbi czélnak azt tűzi ki, hogy a kötelezett modern nyelvek egyike az olasz legyen (5 osztályon keresztül) s az V. osztálytól kezdve «a latin grammatika, syntaxis és irodalom kincses házába» is bevezettessenek a növendékek, végre a facultativ angol nyelvtanulás helyett egyik-másik intézetben az új görög és az ó görög irodalom megismertetése foglalna helyet. Ez utóbbi feladat — mint említettük — elérhetetlen és czéltalan. A latin és görög nyelvnek csak sokkal terjedelmesebb és alaposabb — olvasmányokon alapuló — ismerete adhat általában alapos irodalmi műveltséget. Ennek megadásáról kell sürgősen gondoskodni úgy, hogy legalább az egyik irodalmat — a latint — az eredeti nyelven ismerjék meg; a görög irodalom ismeretéhez egyelőre fordítás utján juthatnának. A czikkiró is kivánja ezt, midőn azt mondja: «be kell vonni (a leányiskolák működése körébe) az æsthetikai és bölcselmi tantárgyakat, és kapcsolatosan a «görögpótló» klasszikai irodalom- és műtörténetnek, a mythologiának és hősregeköröknek ismertetését, az eddiginél nagyobb mértékben, mégis a nőnevelés igényeihez alkalmazottan.» A görögpótló tárgyaknak, nev. a görög irók fordításban való olvasásának bizonyára mentül előbb helyet kell adni a leányiskolákban.

***

— **Megjegyzések az új porosz tantervhez a latin nyelvtan tanítására nézve.** Ily czímen terjedelmes és érdekes dolgozatot olvasunk a *Lehrprobe und Lehrgänge* 33-ik (m. é. novemberi) füzetében *dr. W. Friestől.* Arra ad útmutatást, milyen legyen a latin tanítás, hogy a czélt a heti 62 órára leszállítás mellett is megközelítse. Pædagogiai szempontból adott általános útmutatásai a következők: 1. A tanítás legyen eleven, kérdések és feleletek gyorsan váltakozzanak s meghatározott szünetek legyenek a világos összefoglalásra. 2. A tanár hasson személyével, szabad, egyéni tevékenységével, nemcsak mint a tan- és olvasókönyv közvetítője és szolgája. Az alsóbb osztályokban kivált a tanár egyénisége minden. 3. A fősúly a szóbeli gyakorlásra helyezendő. Sok írás mechanismusra vezet. 4. A tananyag begyakorlása sokféleképváltozó alakban történjék s a gyakorlások helyes sorrendet tartsanak a könnyebbről a nehezebbre való menetben. 5. A fali táblát nemcsak a példák feljegyzésére kell használni, hanem új szavaknak, formáknak bevésésére is. 6. Az idegen nyelvbe való első bevezetésnél különösen kell ügyelni a helyes kérdezésmódra. A kérdés legyen rövid, határozott, s mindig az egész osztályhoz legyen intézve; továbbá olyan tanulókat szólítson fel a tanár, kiktől helyes feleletet várhat; a gyöngébbektől csak könnyebb dolgokat kérdezzen. (Ebben nem érthetünk egyet az értekezővel, mert ez káros selectióra vezet.) 7. A felelet legyen teljes, tehát pl. szavaknál foglalja magában magát a szót, a genitivust (szerintünk inkább a többes nominativust), a nemet és ismételje a szó jelentését. 8. A mely tanuló helytelenül felelt, vagy nem tudott felelni, ismételje a másoktól adott helyes feleletet. (A puszta ismétlés helyett jobbnak tartjuk a kérdést némileg új vonatkozásban tenni fel, vagy ha a tanuló nem tud felelni, másokkal csak útmutatást adatni neki a helyes megoldásra.) 9. Gyakran kell alkalmazni a chorusban beszéltetést. (A budapesti gyakorló iskolában e helyett az iskolai naplóba iratást alkalmazzák valamelyik tanuló diktálása mellett.) 10. Festina lente. Egy lépést se kell előre tenni, míg a megelőző anyag biztosan tudva nincs. 11. Repetitio est mater studiorum. De az ismétlésekben, hogy unalmasakká ne váljanak, új vonatkozásokat és összefüggéseket kell keresni s az anyagot új meg új szempontokból csoportosítani. 12. A házi feladatok csak az iskolában tanult és begyakorolt anyag ismétlésére szolgáljanak. Ezután részletes utasítások következnek a grammatikra, a szavakra (synonymák, latin beszélgetés), az olvasó- és gyakorlókönyvre, írásbeli gyakorlatokra, a kiejtésre és írásra vonatkozólag.

***

— **Nélkülözhetetlen-e a fordítás a klasszikus olvasmány sikeres kezelésében?** Ily czím alatt érdekes czikket közöl a Lehrproben und Lehrgänge 33. füzete J. *Krassnig* tollából. Fejtegeti, mily káros a fordításnak uralma a klass. olvasmány tárgyalásában, hogy vagy az idegen nyelv vagy az anyanyelv rovására történik, s mindenkép az idegen idioma közvetlen elsajátítását, megértését gátolja, s példát ad, mily módon lehetne a klassikus szöveget, tulajdonképeni fordítás nélkül megértetni s direkte tárgyalni, lehetőleg latin beszélgetés utján. A czikk elmésen van írva s első tekintetre igen meggyőző. Két dolgot azonban nem vett tekintetbe a czikkiró, az egyik az, hogy a gondolat a tanuló előtt csak anyanyelvén kifejezve válik igazán átlátszóvá, stiláris gyakorlat is csak fordítás útján szerezhető; második az, hogy egy pár tanulóval talán lehetne ily módon boldogulni, s azok meg is tanulnának latinul írni és beszélni, de egy egész osztálylyal szemben, tekintve, hogy nem minden tanuló egyforma képességű, talán még több idővesztéggel győződhetnék meg így a tanár arról, hogy értik-e a szöveget, mint fordítás útján. Annyit azonban elismerünk, hogy a klassikus szöveg egyes — könnyebb — részeinél hébe-korba sikeresen lehetne alkalmazni az itt ajánlott eljárást.

***

— **Német szaklap Dollinger-Suppan jelentéséről.** A Schnell és Wickenhagen által szerkesztett «Zeitschrift für Turnen und Jugendspiel» czimű folyóirat f. é. nov. 19-iki számában dr. Eitner, a görlitzi gymnasium igazgatója és az ottani játéktanfolyamok nagyérdemű vezetője Dollinger Gyulának és Suppán Vilmosnak az ifjuság testi neveléséről írt jelentéseit ismerteti, melyek Encke stuttgarti czég kiadásában német nyelven is megjelentek. Nagy elismeréssel szól e műröl, melyben «éles megfigyelő képességgel és általában talpraesett módon ki vannak mutatva azok a hiányok, melyek az ifjuság jelenlegi testi nevelésében találhatók és azok az eszközök, melyekkel a bajok orvosolhatók.» Ugyanezen folyóirat f. é. 3-ik számában Suppán Vilmos az 1891. évi budapesti tornaversenyt, a 4-ik számban rajzban es irásban a jászberényi főgymnásium torna- és játszóhelyét, a 8-ik számban a mult é. budapesti tornaversenyt ismerteti. A 12-ik számban az egészségtan tanitása iránt Magyarországban tett intézkedések vannak ismertetve.

***

— **Egy kis statisztika.** A Hübner-Juraschek-féle statisztikai tabellák 1892. évi kiadásában nehány érdekes összehasonlító statisztikai adatot találunk Európa közoktatásügyi állapotáról. Három, illetőleg négy

rovat az, mely bennünket különösen érdekel. Az első összeállítja az összes európai államokra nézve, hogy a tabellákban felhasznált legujabb statisztikai adatok szerint hány elemi iskolai tanuló esik 10000 emberre; a második adja az elemi iskolák számát az európai országokban: a harmadik megmondja, hogy hány analphabeta jut 1000 ujonczkatonára, illetőleg 1000 lakosra. E kimutatás szerint.

I. Elemi iskolai tanuló 10000 lakosra:

1. Poroszország	1886-iki	stat.	kim.	szerint		1708
2. Svédország	1890	«	«	«	«	1608
3. Svájcz	1888	«	«	«	«	1605
4. Német birodalom	1887	«	«	«	«	1495
5. Francziaország	1888/89	«	«	«	«	1447
6. Nagybritania és Irország	1891	«	«	«	«	1418
7. Hollandia	1890	«	«	«	«	1413
8. Ausztria	1890	«	«	«	«	1293
9. Magyarország	1890	«	«	«	«	1257
10. Dánia	1874	«	«	«	«	1230
11. Spanyolország	1885	«	«	«	«	1095
12. Belgium	1889	«	«	«	«	1009
13. Olaszország	1889	«	«	«	«	762
14. Görögország	1884	«	«	«	«	509
15. Portugalia	1887	«	«	«	«	509
16. Bosznia	1884	«	«	«	«	270
17. Szerbia	1888/89	«	«	«	«	250
18. Oroszország	1886	«	«	«	«	237
19. Románia	1883	«	«	«	«	230

Miként ez összeállításból (melyben a számok fogyólag sorakoznak egymásután) látható: Poroszországé az első, Romániáé pedig az utolsó hely, mi magyarok elég tisztességesen a középen foglaljuk el szerény helyünket.

A mi az elemi iskolák összes számát illeti, erre nézve következő sorozat nyújt felvilágosítást:

Elemi iskola van

1. Francziaországban az	1888/89 évi	statiszt.	kim.	szerint		80713
2. Német birodalomban	1887	«	«	«	«	58000
3. Olaszországban	1889	«	«	«	«	55547
4. Oroszországban	1886	«	«	«	«	39003

5. Poroszországban ... ... 1886 évi statiszt. kim. szerint 34016 nyilvános és 248 magániskola.

6. Nagybritaniában és Irországban	1890	«	«	«	«	30793
7. Spanyolországban ...	1885	«	«	«	«	30105
8. Ausztriában	1890	«	«	«	«	18566
9. Magyarországban ...	1890	«	«	«	«	18082
10. Svédországban	1890	«	«	«	«	10571
11. Svájczban	1888	«	«	«	«	8101
12. Norvégiában...	1888	«	«	«	«	6282
13. Belgiumban	1889	«	«	«	«	5614
14. Portugaliában	1887	«	«	«	«	5347
15. Hollandiában	1889	«	«	«	«	4215
16. Dániában	1874	«	«	«	«	2940
17. Romániában	1883	«	«	«	«	2743
18. Görögországban	1884	«	«	«	«	1741
19. Finnországban... ...	1890	«	«	«	«	1045
20. Boszniában						813
21. Szerbiában						668

E rovatban Francziaországé az elsőség, Szerbia van az utolsó helyen, Magyarország pedig ujra a sorozat közepe táján szerepel.

A mi végre az analphabetákat illeti, van ezer ujoncz közül analphabeta:

1. Svédországban ...	az 1885-iki adatok szerint				3
2. Dániában	1890/91	«	«	«	5,4
3. Német birodalomban	1888/89	«	«	«	6
4. Poroszországban ...	1890/91	«	«	«	8,2
5. Svájczban	1888	«	«	«	11
6. Hollandiában... ...	1889	«	«	«	72
7. Francziaországban ...	1889	«	«	«	95
8. Belgiumban	1890	«	«	«	159
9. Ausztriában	1890	«	«	«	236
10. Magyarországban ...	1890	«	«	«	340
11. Olaszországban	1889	«	«	«	420
12. Oroszország	1887	«	«	«	708
13. Szerbia	1881	«	«	«	793

Miként ezen növekvő számok szerint rendezett táblázatból látjuk, a svédeknél tudnak a legtöbben irni-olvasni a felnőtt fiatal emberek

közül, legkevesebben pedig a szerbeknél; mi magyarok is eléggé hátul vagyunk.

1000 lakos közül nem tud irni-olvasni:

1. Finnországban	1880-iki	stat. kim. szerint	19
2. Dániában	1884	« « « «	20
3. Svájczban	1884	« « « «	21
4. Nagybritania és Irországban	1876	« « « «	190
5. Francziaországban	1872	« « « «	378
6. Belgiumban	1880	« « « «	423
7. Ausztriában	1880	« « « «	445
8. Görögországban	1879	« « « «	455
9. Magyarországban	1880	« « « «	595
10. Olaszországban	1881	« « « «	673
11. Spanyolországban	1877	« « « «	720
12. Portugaliában	1878	« « « «	825
13. Szerbiában	1884	« « « «	916

Meglepő dolog, hogy ezen (igaz, hogy nagyon hiányos és régi adatokat tartalmazó) rovatban a kis, elnyomott Finnországé az elsőség (az irni-olvasni tudókban leggazdagabb országokról — sajnos — hiányoznak az adatok); kevésbbé csodálatos, hogy itt is Szerbiáé az utolsó rang.

***

— **Egy angol elemi iskolai leczke præparatióját** mutatja be *Bascan* L. az «Annuaire de l'enseignement primaire» (Paris) 1893-iki évfolyamában. Bascan meglátogatta a battersai tanítóképző-intézetet, melynek kandidatusai a gyakorló-iskolában tartandó előadásaikról irott præparatiót készítenek, s azt vezető tanítójuknak bemutatják. E præparatiók rendesen három részből állnak: 1. Előkészítő mondanivalók. 2. A tulajdonképi leczke. 3. Összefoglalás a fekete táblán. Bascan leiratott magának egy ilyen præparatiót, melyet az ő fordítása nyomán itt közlünk.

1. Előkészítő mondanivalók.

Jegyzetek «**A narancs**»-ról szóló leczkéhez.

Idő: Egy félóra.

Osztály: Harmadik osztály.

Tanitóeszközök: Fekete tábla, minden tanuló részére egy-egy narancs és zsacskó, azonkívül egy czitrom és különféle narancsfajták, a narancsfa ábrázolásai, földabrosz.

A leczke czélja: (Különleges czél.) A tanítványok természetismereteinek gyarapítása.

(Általános czél.) Észlelő ösztönük fejlesztése. Kutatószellemük képzése.

2. A leczke.

A tárgy felosztása.

I. A narancs részei és sajátságai.

Részletek.	Methodus.
Szine: Sárga, vörhenyes, aranysárga.	Hasonlítsuk össze a narancs és a czitrom színét.
Alakja: Majdnem egészen kerek, csak a két végén van kissé belapulva.	Emlékeztessük a gyermekeket a föld alakjára.
	Figyelmeztessük őket arra, hogy némely narancsok hosszukásak, mások laposabbak. Olyanok is vannak, melyeknek apró, a czitroméihoz hasonló kidudorodásaik vannak.
Részei: A narancs héja két részből áll: 1. Egy sárga, nagyon keserü anyagból; 2. Egy fehér, szemcsés, majdnem ízetlen anyagból. Húsa körülbelül 12 szeletből áll, melyeknek belsejében találhatók a magvak.	Hámoztassuk le minden gyerekkel a maga narancsát, és vizsgáltassuk meg vele: 1. a héját; 2. a husát és számláltassuk meg velük a szeleteket.
Ize. Némely narancs édes, kissé savanykás mellékízzel, mások pedig igen keserük. A narancsok tulajdonképi ize kissé más, minthogy rendesen előbb leszakítják őket, mintsem megérnek.	Válaszszunk ki kétféle narancsot: 1. a mandarint; 2. a sevillai narancsot. Találtassuk ki a gyermekekkel ez eljárás okát.

II. A narancsfa termelése.

A narancsfa magról is, tőről is szaporítható.	Hasonlítsuk össze erre nézve az almafával.

Részletek.	Methodus.
Termékeny talajra, sok meleg- és nedvességre van szüksége.	Magyarázzuk meg, miért kell neki a nedvesség épúgy, mint a melegség.
Ha a narancs magvait külön melegágyakba elvetjük, csemetéket kapunk, melyeket öt—hat év mulva ujra elültetünk, még pedig egymástól 6—6 méterre levő sorokba.	Magyarázzuk meg a *melegágy* és *csemete* szókat. Húzzuk meg e sorokat jelölő vonalakat a fekete táblán.
A fa megnőhet 10 méternyi magasságra is, de növését rendesen megakasztják már két méternél.	Magyarázzuk meg, miért akasztják meg a narancsfa növését.
60—80 évig is terem gyümölcsöt, még pedig 400—1000 dbot évenkint.	Hasonlítsuk össze a narancsfa termékenységét az almafáéval.
Levelei örökké zöldek.	Kérdezősködjünk a téli magyal-, a fenyő-, a tiszafa és más ismeretes fák után, melyeknek levelei zöldek maradnak télen át.
Virága fehér, gyenge rózsás hamvval.	Szagoltassuk meg a narancsfa virágát.
III. Hol terem a narancsfa?	
A narancsfa oly országokban terem, melyeknek éghajlata nedves és meleg.	Ezt maguknak a gyermekeknek kell következtetniök az előbbiekből.
T. i. a Provence-ban, Olaszország, Sicilia, Spanyolország és Portugaliában, továbbá az Azorok, Antillák és Sundák szigetein.	Mutassuk meg a térképen e helyeket, és mondjuk meg mindegyiküknél, hogy miért nedves és meleg az éghajlatuk.
Vadon is terem Indiában.	Jegyezzük meg, hogy az almafa is található vadállapotban egyes angol vidékeken. Emlékeztessük a gyermekeket nehány szóval arra is, hogy milyen fontos szerepe van Indiának az angol birodalomban.

Részletek.	Methodus.
IV. Mire használják a narancsot?	
A narancs frissitőül szolgál.	A gyermekek nagyobbára tudják, hogy a narancs mire való, s nem kell mást tenni, mint erre vonatkozó régi ismereteiket feleleveníteni.
Jó hatással van a láz ellen.	Tudnak-e a gyermekek másfajta borokat és befőtteket felsorolni?
Jóizü bort készítenek belőle. A keserü (sevillai) narancs kitünő befőttet (marmelade) ad.	
Héja, czukrozva és fagylalva, a czukrásznál kapható.	Kóstoltak-e már czukrozott narancshéjat, és szagoltak-e már narancsvirágot?
A narancs hajából sajtolt olaj általános kedvelt parfümöt ad. — A narancsvirág.	Ismertessük meg őket ez ízzel, illetőleg illattal.
A narancsfát Angolországban is termelik, részint virágaiért (üvegházakban), részint pedig dísznövénynek.	Irjuk le röviden az üvegházakat. Soroljunk fel nehány dísznövényt.
	Ismételjük a leczke főbb pontjait és időzzünk kissé a nehezebbeknél.

3. Összefoglalás a fekete táblán.

1. *A narancs részei és sajátságai:* Szine, alakja, részei, íze.

2. *A narancsfa termelése:* Magról vagy tőről (melegágyakban). Termékeny és meleg talaj. A csemeték ujjáültetése (sorok 6—6 méternyi távolságban.) A növés megakasztása (2 méter). A narancsfa termőképessége (60—90 és 400—1000 darab). — Levelei és virágai.

3. *Hol terem a narancsfa?* Nedves és meleg éghajlatu országokban: Provence, Olasz- és Spanyolország, Portugalia, az Azorok, Antillák, Sundaszigetek, India.

4. *Mire használják a narancsot?* Gyümölcsét: láz ellen, bor, befőtt. — Héját: czukrozva, olaj, parfüm. — A narancsfa virága. — A narancsfa Angolországban.

Ennyiből áll a Bascan által közlött angol præparatio. A franczia iró néhány megjegyzést is csatol közleményéhez, melyekben a præpara-

tiónak világos, præcis, methodikus szellemét dicséri. Mi a magunk részéről ugyan methodikus szempontból korántsem tartjuk kifogástalannak e præparatiót, sőt, ha birálni akarnók, épen széthulló egymásutánjában a methodikus törvényszerüséget nagyon is nélkülöző voltát kellene megrónunk. De tekintve a benne erősen nyilvánuló szemléltető jelleget, úgy hiszszük, hogy mégis eléggé tanulságos, és a jelen pillanatban, midőn nálunk a népiskolában végre valahára meg akarják szüntetni az elavult értelem- és beszédgyakorlatokat és helyükbe igazán szemléltető tárgyi tanítást akarnak tenni: — e præparatió közlése talán némileg időszerü is. *w. i.*

***

— **A német betük kiküszöbölése népiskoláinkból.** A «*Budapesti Tanitótestület*» deczember 8-ikán az új városház társalgó termében *Jeny József* elnöklete alatt népes értekezleti közgyűlést tartott. *Kárpáti Bélá*nak «Reform a német irás és olvasás terén» cz. előadása volt napirendre tüzve. Az előadó részletesen ismertette a kérdést s nagy aparatussal mutatta ki, hogy a német betük használata népiskoláinkban fölösleges, sőt káros. Végre előadta az igazgatótanácsnak e tárgyban hozott javaslatát, mely szerint:

1. Az elemi iskolai német olvasókönyvnek a jövőben csakis latin nyomtatásban jelenjenek meg;

2. az úgynevezett német betük iratása ne taníttassék az elemi iskolában;

3. az első német olvasókönyv a német nyelvi sajátságok, illetve a német helyesirás bemutatására alkalmas gyakorlatokat tartalmazzon, az olv. könyv függelékében, pl. a latin betük kapcsán irott és nyomott alakban a gót betüs *ABC* is bemutattassék.

Dr. *Gőőz József* még tovább megy s indítványozza, mondja ki a közgyülés, hogy elérkezettnek látja az időt arra, hogy a német nyelv tanulása teljésen küszöböltessék ki a fő- és székváros népiskoláiból s az ez úton nyert idő inkább a hazai nyelv és történelem alaposabb megismertetésére fordíttassék. A közgyűlés nagy lelkesedéssel pártolta az indítványt, de az elnök az alapszabályokra hivatkozva felszólította az indítványozót, hogy terjeszsze indítványát az igazgatótanács elé, akkor majd a legközelebbi közgyűlésen tárgyalható lesz. Többen szólottak hozzá a napirenden levő kérdéshez, — többek közt *Csapodi* dr. szemorvosi szempontból is helyeselte az előadó álláspontját, — végre a közgyűlés egyhangulag elfogadta az igazgatótanács javaslatát. — A «Magyar Pædagogia» már régebben nyilatkozott e kérdésben s a német irásnak

tanítását általában a túlterhelés egyik tényezőjének mondta. Ily értelemben szólt hozzá a tárgyhoz e folyóirat szerkesztője az említett közgyűlésen is, valamint a német nyelv tanításának az elemi iskolából való kiküszöbölését is melegen pártolta.

***

— **Háziiparszerü kézügyességi foglalkozások.** A hajdumegyei közigazgatási bizottság egy küldöttséget bizott meg avval, hogy megállapítsa a háziiparszerü kézügyességi foglalkozások ama tárgyait, melyek a tankerület népiskoláiban sikerrel volnának alkalmazhatók s tegyen javaslatot az iránt, hogy a legegyszerübb kézügyességi foglalkozásoknak az iskolákban meghonosítása czéljából micsoda előkészítő és fejlesztő intézkedések volnának teendők a közhatóságok részéről. A küldöttség, melynek előadója Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő volt, megtette javaslatát. E javaslatból átveszszük a következőket:

«Minthogy egyrészt alföldi népéletünk számot alig tevő háziipara nem szolgáltat alapot a népiskola háziiparszerü foglalkoztatásainak, másrészt pedig a hasznossági érdekek csak mellékesen ápolhatók a népiskolában, mindenek fölött szem előtt tartandó nevelési és oktatási követelmények mellett: az inductiv foglalkoztató tanításmód igényeinek kellett a szakszerü háziiparoktatással szemben elsőséget adnunk. De ez korántsem jelenti a háziiparszerü foglalkoztatások mellőzését, sőt azokra előkészítést, s a legegyszerübb anyagokból némi (pl. háztartási, játék stb.) czikkecskék előállításában gyakorlást is biztosít.

A következő, vagy ezekhez hasonló kézügyességi munkafokozatoknak és csoportoknak meghonosítását ajánljuk alföldi népiskoláinkban.

Ugy a gyermek kézügyessége s általán érzékei fejletlenségének, a házikörben észleleteinek és munkautánzó játékainak, mint másrészről a művelődéstörténet s az ethnographia tanuságaként a népek legkezdetlegesb kézimunkáinak leginkább megfelelő, szerszámok nélkül feldolgozható foglalkozási anyagok a fonál vagy szálszerű termékek, melyek legkönnyebben megszerezhetők s legkönnyebben földolgozhatók.

Ily kézügyességi munkácskák lehetnek a népiskola alsó fokán: a fonálfonás, zsineg-, ostor-, sudár-sodrás; gubóról selyem-motollálás; hálókötés, lapdabekötés; szalmaválogatás, lapítás és fonás; vessző-, szilánk-, farost-, faháncs és gyaluforgács-fonás; szalma, sás, kukoriczahéj, nád és hasonló hajlítható szálas anyagokból kisebb alaktani, használati és dísztárgyak készítése, seprü-, ecset-, kefekötés stb.

A lapszerű anyagok kézügyesítő feldolgozása a népiskolai növendékek középső (és még jóideig a felső) csoportjában nyerhetne a gyermekek térbeli ismeretköréhez, testi fejlettségéhez, és kézügyességéhez képest alkalmazást, némi gyakorlattal a legegyszerűbb szerszámok kezelésében. E munkafokozatba sorozhatók: papirlapok hajtogatása, kivágása

és ragasztása, nagy szalagokba szeldelés után egybefűzése, irófüzet készítés, legegyszerűbb könyvkötés; dobozkészítés, mértani és jegeczidomok kivágása, összeragasztása s egyéb kartonmunkák; halpikkely-, toll-, magkirakások; bőrmunkák (pl. ostor- vagy szíjhasitás, lapdavarrás és tömés), taplómunkák; posztómunkák; gyékény-fonás, kötés és szövés; nádmunkák (pl. mennyezet, selyemhernyó-polcz stb.) esetleg még lombfürészelés, mozaik-kirakás, fényezés, szinezés, páczolás.

Harmadik munkacsoport a tömöridomok kézügyesítő alakítása, feldolgozása. A munkaanyag szilárdsága és a feldolgozásnál érvényesülő tömörmértani ismereteknek, a plasztikai érzéknek és a fokozottabb munkaerőnek nélkülözhetlensége e csoportbeli kézügyesítő s immár egyszersmind iparszerű (mert többféle szerszámokat használó, és egyéni rátermettséget s munkaképességet kivánó) foglalkoztatások legnagyobb részét még sok ideig száműzve tartandják népoktatási intézeteinkből.

Mindazáltal egyik-másik foglalkozási ág, egyik-másik elemi (főleg ismétlő), felső nép-, polgári- vagy szakiskola fejlettebb növendékeivel gyakorolható lévén, kötelességünk jelezni a kézügyességi oktatás harmadik csoportjának is nehány foglalkozási ágát. — Ilyenek: az agyag-, viasz- és gipsz-mintázás; fafaragás, vésés, összerovás, faragószéki munkák, fűrészelés, gyalulás (pl. botok, szerszámnyelek, virág-póznák, selyemhernyó-állványok, méhkaptárok és keretek, stb. készítése) korongmunkák és esztergályozás; mindezekkel pedig a játékszer-készítő és háziiparszerű foglalkozások egész sorozata.

Tankerületünk népéleti és iskolai viszonyai közt a két első csoportba foglalt egyszerű kézügyességi munkák népiskolai alkalmazását nemcsak a háziipar megteremtésének és továbbfejlesztésének alapjaul, de az inductiv foglalkoztató nevelés-oktatás azon legalkalmasabb eszközeül is fölismerhetni véltük, mely a munka által munkára nevelés mellett az elemi iskola reál tantárgyak legtöbbjével benső összeköttetésbe hozható.

A kukoriczahéj, szalma, sás, nád bőségben áll megyénk területén rendelkezésre. Fűzvessző is terem több helyen, — bár nem kellő jóminőségü. Népünk Nánáson szalmafonással, nehány községben gyékényáruk készítésével, párban kosárkötő munkákkal foglalkozik háziiparszerüleg. Ezen és még ama kisebb mérvű mellékfoglalkozáson kivül, a melylyel némi gazdasági eszközök faragó-munkáit látják el: földmivelő lakosaink a téli hónapokban szinte minden házi vagy nép-ipari foglalkozás nélkül hevertetik munkaerejöket, keresetképességöket, — a késznek fölélésével tétlenül töltik el idejök nagy részét. Az új nemzedék nevelésére is károsan kiható, mert rossz példát szolgáltató e helyzettel szemben fölötte kivánatosnak bizonyul, hogy úgy a házi és népipar terjesztése, mint a népiskolai nevelő-oktatás érdekében fölkaroltatnék a

kézügyességi oktatás, — megszereztetvén első sorban az erre szükséges — legnagyobb részt még hiányzó — eszközök és módok.»

Ezután áttér a javaslat arra a kérdésre, mi módon lehetne az említett oktatásra szükséges alapot megteremteni. Erre nézve az állam támogatását kivánják igénybe venni, nevezetesen a vallás- és közokt. ügyi s a kereskedelmi miniszterium részéről. Az állami segélyezést négy irányban jelzik kivánatosnak: 1. Javasolják, hogy a Tisza mentén Csege község határában aranyfűz és egyéb vesszőfajokból nagyobb telep létesíttessék. 2. Hogy 30—50 korona államsegély engedélyeztetnék első berendezésre minden ily oktatással foglalkozó tanosztálynak; 3. hogy a nyári nagy szünidőben Debreczenben 3—5 heti kézügyességi póttanfolyam tartassék; 4. hogy a közokt. miniszterium évről-évre legalább tíz 100 koronás és több kisebb díjat engedélyezne a kézimunka-tanítók számára s kiosztásával a közigazgatási bizottságot bizná meg.

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1892. évi deczember hó 17-én.

Jelen voltak: *Verédy Károly*, mint elnök; *Trájtler Károly*, jegyző, Badics Ferencz, Böngérfi János, Csengeri János, Erődi Béla, Göőz József, György Aladár, Hegedüs Károly, Hóman Ottó, Kármán Mór, Kerékgyártó Elek, Klamarik János min. tanácsos, Kozma Gyula, Kozocsa Tivadar, Lengyel Sándor, Málnai Mihály, Nagy László, Radó Vilmos, Riedl Frigyes, Sebestyén Gyula, Szuppán Vilmos, Thuránszky Irén, Zichy Antal akadémiai tag és számos vendég.

I. Elnök megnyitván az ülést, felhivja *Riedl Frigyes* rendes tagot *Váró Ferencz* értekezésének felolvasására. — *Riedl Frigyes* elfoglalja az előadói széket és felolvassa *Váró Ferencznek* következő czimű értekezését: «*Az érettségi vizsgálati latin scriptum.*» (Tekintettel az egységes középiskola kérdésére.) (Lásd folyóiratunk jelen számában.) A tárgyhoz többen hozzá szóltak. *Hóman Ottó* helyesli, hogy a latin scriptum az érettségi vizsgálatoknál mellőztessék; de a mellett van, hogy korábban azért gyakorolják. Részletesen ismerteti a czélt, melyet a tanterv a latin nyelv tanításában kitüzött. A czél nem az, hogy a gymnasiumot végzett tanuló latinul beszéljen vagy a különböző auctorok latin nyelvét elsajátítsa; hanem csak az, hogy grammatikailag hibátlanul fordítani tudjon. Nem helyesli értekezőnek nézetét, mely szerint különbséget akar tenni a közönséges és a klasszikus latinság között; valamint abbeli javaslatát sem, hogy a klasszikus latin nyelv tanítását az értekező csak az V. osztályban akarja megkezdetni. A latin nyelvet különösen a syntaxis finomságai végett tanítjuk, mert ily tökéletes alaki tanításra alapot más élő nyelv nyujtani nem képes. Alaki szempontból azonban azt óhajtaná, ha a latin nyelv tanításánál az eljárás annyiból csakugyan változnék, hogy ne